

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9/s (3) 2023

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ S/9 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Укташ Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Раја Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўкташович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Ҳатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Ҳамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б., Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент аҳборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яҳшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукахаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шуҳрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салаҳутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Ҳуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфизлиги университети;

Хайтов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Файбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амирнов Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судъялар олий кенгаши хузуридаги Судъялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Диљдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети хузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чол этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари** электрон журнали
1368-сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият.

Тайланова Шохида Зайниневна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насридин Атакулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал:

https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Шарипов Шоҳруз Фахриддин ўғли</i>	
ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ХУСУСИЙЛАШТИРИШ СИЁСАТИ ТАРИХИ	9-14
<i>Xo'jamuratov Umarjon Rustamovich</i>	
О'zbekistonda qishloq xo'jaligini rivojlanish bosqichlari.....	15-22
<i>Raxmanov Zafar Odilovich, Aloxonov Alisher Axmadjonovich</i>	
Farg'ona vodiysi yodgorliklarida aniqlangan tamg'ali sopol idishlar.....	23-26
<i>Mirhakimova Feruza Xoldorjon qizi</i>	
Mahmudxo'ja Behbudiy uy muzeyi tarixi	27-31
<i>Жабборова Ойдина Ихтиёржон қизи</i>	
XX Aсрнинг 20-30 йилларида маҳаллий тараққий парварлар томонидан иқтидорли ёшларни Германияга ўқишга юборилишининг ташкил қилиниши.....	32-35

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Эшов Мансур Пулатович, Насырходжаева Дилафуз Сабитхановна</i>	
Яшил иқтисодиёт концепцияси ва унинг шаклланиш хусусиятлари	36-43
<i>Шадманов Эркин Шеркулович</i>	
Методология оценки влияния дeterminант прямых иностранных инвестиций на экономический рост	44-52
<i>Асатуллаев Ҳуршид Сунатуллаевич</i>	
Давлат фискал (бюджет-солик) сиёсатининг иқтисодий ўсиш ва бандликка таъсирини такомиллаштириш	53-60
<i>Кулибоев Азамат Шоназарович</i>	
Давлат тиббиёт ташкилотларини бюджетдан молиялаштириш жараёни таҳлилининг назарий-услубий жиҳатлари	61-68
<i>Razzaqova Durdon Adashboy qizi</i>	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida buxgalteriya dasturining afzalliklari va kamchiliklari	69-76
<i>Muminova Elnorahon Abdukarimovna, Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li</i>	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda qayta tiklanuvchi energiga manbalarining o'rni	77-86
<i>Эргашев Отамурод Тоштемирович</i>	
Кичик бизнесни молия-кредит механизмлари орқали қўллаб-қувватлаш ўйналишлари	87-93
<i>Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna, Qobulov Ozodbek O'ktamboy og'li</i>	
Minraqalarda global oziq-ovqat xavfsizligi va qishloq xo'jaligini rivojlantirishda tadqiqotning o'rni	94-97
<i>Isaqova Zebo Murodovna</i>	
DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHA BOSHQARUVI STANDARTLARI INTEGRATSIYASI.....	98-104
<i>Улашов Алибой Рашид ўғли</i>	
Қозоғистон Республикаси иқтисодиётини ривожланишида минтақавий тафовутларнинг ўрни	105-113

<i>Матюсупов Бунёд</i>	
АҚЛЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ТУРИЗМ ДЕСТИНАЦИЯЛАРИ ВА ШАҲАРЛАРДА САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ.....	1114-123
<i>Мухитдинова Камола Алишеровна</i>	
ИҚТИСОДИЁТДА ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИ ВА УНИ БЕЛГИЛОВЧИ ОМИЛЛАР	124-131
<i>Ҳакимов Ҳакимжон</i>	
ДАВЛАТ ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАРИ БЎЙИЧА ДАРОМАДЛИЛИК ЭГРИ ЧИЗИГИНИНГ ШАКЛЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ	132-141
<i>Achilova Ramziya A'zamovna</i>	
ISHCHI KUCHI VA UNING BANDLIGI.....	142-149
<i>Nasriddinova Dildora Shukrullayevna</i>	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA MODELLARINI YARATISH	150-157
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Xayridinov Abbosxon Anvarovich</i>	
YOSHLAR ORASIDA MAFKURAVIY TAHIDLARNI OLDINI OLISHDA HUQUQ TARTIBOT ORGANLARINING VAZIFALARI	158-162
<i>Jurayev Alisher Tulqinboyevich</i>	
TA'LIMGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING IJTIMOIY AHAMIYATI	163-170
<i>Бекбаев Рауф Рустамович</i>	
ТРАДИЦИОНАЛИЗМ В ФИЛОСОФИИ КОНФУЦИАНСТВА.....	171-176
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i>	
IBN XALDUNNING SOSIOLOGIK QARASHLARINI O'RGANISHNING METODOLOGIK JIHATLARI.....	177-183
<i>Shokirov Mubin Rustamovich</i>	
MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHDA TARIXIY TAFAKKUR MADANIYATINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	184-188
<i>Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна</i>	
МАҚОМ САНЪАТИ БАДИЙ-ЭСТЕТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	189-193
<i>Наврӯзова Гулчехра Нигматовна</i>	
"ХУШ ДАР ДАМ" МОҲИЯТИ: МЕТАФИЗИК ТАҲЛИЛ.....	194-199
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i>	
IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	200-204
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Xolmatova Malika Ibadullayevna</i>	
AD'EKTIVLI IDIOMALAR: QO'LLANILISHI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY AHAMIYATI TAHLILI	205-209

<i>Olga Filippova</i>	
CLUSTER IMPLEMENTATION OF FUNCTIONS OF REDUNDANCY MEANS.....	210-222
<i>Эргашева Асаль Эркиновна</i>	
СПЕЦИФИКА РИТМИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЗЫ МАРИНЫ ЦВЕТАЕВОЙ223-226	
<i>Xaitova Gulhayo Tovasharovna</i>	
TILSHUNOSLIKDA "YAQIN – UZOQ" OPPOZITSIYASINING CHOG'ISHTIRMA TADQIQI MASALASI (ingliz va o'zbek tillari misolida)	227-231
<i>Rustamova Dilrabo</i>	
ATAMALAR LUG'ATIDA LUG'AT MAQOLASINING TUZILISHI.....	232-241
<i>Кдырбаева Бахытгуль Кеунимжаевна</i>	
ПАРНЫЕ СЛОВА В КАРАКАЛПАКСКОМ ЯЗЫКЕ: ОБЗОР ОСНОВНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	242-248
<i>Fayziyeva Aziza Anvarovna, Sadirova Sitora Sobirovna</i>	
TARJIMA MUAMMOLARINI YECHISH STRATEGIYALARI	249-253
<i>Alaudinova Dilnoza Rustam qizi</i>	
FRAZELOGIK (TURG'UN) BIRIKMALAR VA ULARNI TARJIMA QILISH USULLARI	254-260
<i>Erdanova Muxlisa Hoshim qizi</i>	
ORNITONIM KOMPONENTLI MAQOLLARNING LINGVISTIK TADQIQI.....	261-265
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Zaripov Mirzali Miraliyevich</i>	
KORRUPTSIYA MUAMMOLARINING SABABLARI VA YECHIMLARI	266-270
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i>	
BOSHLANG`ICH SINF O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	271-276
<i>Yarkinay Nurumbekova Anarmatovna</i>	
INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA MURABBIYLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK ZARURAT	277-284
<i>Sadullayev Dilmurod Baxtiyor o'g'li</i>	
INNOVATSIYA BOSHQARUV ASOSIDA BOSHQARUV XODRLARINI TAYYORLASH SIFATINI OSHIRISH OMILLARI	285-290
<i>Xudayqulova Zarifa Ummatqulovna</i>	
BO'LAJAK PEDAGOGLARNI AKSIOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA MA'NAVIY-MA'RIFIY FAOLIYATGA TAYYORLASH IMKONIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	291-301
<i>Бекчанова Солиҳа Давлатназаровна</i>	
ТИББИЁТ ОЛИЙ ТАЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИДА ДИВЕРГЕНТ ТАФАККУРНИ РИВИЖОЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ИМКОНИЯТЛАРИ	302-307
<i>Xasanova Gulsanam Xusanovna</i>	
MAGISTRATURA TALABALARING TASHKILIY-BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI	308-314
<i>Allanazarov Qo'lqosh Olimovich</i>	
TALABALARING TANLAGAN KASBIY FAOLIYATI VA IJODIY QOBILIYATLARINI INTERFAOL METODLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH	315-319

<i>Umarov Nurbek Irkinovich</i>	
KVEST TEXNOLOGIYASINI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASH ASOSLARI	320-324
<i>Буранова Мадина Уктамовна</i>	
ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАДИЦИОННОГО И НЕТРАДИЦИОННОГО ВИДОВ ЧТЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ	325-330
<i>Zияева Хушнудабону Илхомжон кизи</i>	
ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА	331-339
<i>Toshpulatova Dilraboxon Sobirjonovna</i>	
BIOLOGIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH	340-346
<i>Madaminova Nargiza Zuxridinovna</i>	
YOSHLAR MA'NAVIY MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOIY FANLARNING AHAMIYATI	347-351
<i>Shomurzayeva Nasiba Xoshimovna</i>	
PIYODA YURISH SAYOHATLARNI TALABALAR O'RTASIDA OMMALASHTIRISH	352-356
<i>Xoliyorov Murod Shavkatovich</i>	
O'QUVCHI YOSHLARDA IJTIMOIY MOTIVLARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI.....	357-362
<i>Хамроқулова Дилнавоз</i>	
БОЛАЛАРДА ТАБИАТГА ДОИР ТАСАВВУР ВА ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИ....	363-366
<i>Tursunova Shaxzoda Baxromovna</i>	
TEXNOLOGIYA TA'LIMI O'QITUVCHILARINING IJODKORLIK QOBILIYATI VA BOSHQARUV MAHORATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR	367-373
<i>Usmonov Abdurashid Norbo'tayevich</i>	
O'QUVCHILARDA DEVIANT XULQ SHAKLLARINING NAMOYON BO'LISHI VA TAHLILI	374-380
<i>Ўтанов Ўтқир</i>	
ЎЗБЕКИСТОНДА ЎҚИТУВЧИ МАҶНАВИЙ ҚИЁФАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ	381-387
<i>Kuchkarov Bahodir Tashmurodovich</i>	
BO'LAJAK HARBIY OFITSERLARDA UMUMMADANIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI	388-392

13.00.00- ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika
instituti stajyor tadqiqotchisi
EMAIL: mengaliyuldashev@gmail.com

BOSHLANG`ICH SINF O`QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya. Boshlang`ich ta'lim sohasida o`qituvchilarning mustaqil ishslash kompetensiyalari, o`quvchilarni ma'lum bir fan yoki mavzuga o`qitishda, o`zlarining unumli faoliyatlarini tashkil qilish, yangi va kreativ yondashuvlarni qo'llash, va o`zlarini o`quvchilar bilan birqalikda rivojlantirish va ta'lim jarayonini sifatli boshqarishga erishishga yo'naltirilgan muhim mavzudir. Ushbu maqola o`qituvchilarning ma'lum bir maqsad yoki vazifalar uchun o`zlarini boshqarish, muammolarni hal qilish va yangi yondashuvlarni topish, qo'llash va rivojlantirish, ma'lumotlarni mustahkamlash va ularishish, tahlil qilish va jamiyat bilan birqalikda ishslash, tajriba almashish va natijalarni hisobga olish qobiliyatlarini o`z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: boshlang`ich ta'lim, mustaqil ishslash, samarali o`qitish usullari, texnologiyalar, fanlararo integratsiyasi, zamonaviy ta'lim.

Yuldashev Mengali Ziyadolayevich

Trainee researcher of the denov Institute
of entrepreneurship and pedagogy

DEVELOPMENT OF INDEPENDENT WORK COMPETENCIES IN PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. Competencies of independent work of teachers in the field of primary education, in teaching students in a certain subject or topic, organizing their productive activities, applying new and creative approaches, and themselves is an important topic aimed at achieving quality management of the educational process together with students. This article examines how teachers manage themselves for specific goals or tasks, solve problems and find, apply and develop new approaches, consolidate and share information, analyze and collaborate with the community, share experiences and includes the ability to account for results.

Key words: primary education, independent work, effective teaching methods, technologies, interdisciplinary integration, modern education.

Юлдашев Менгали Зиядулоевич

Стажер-исследователь деновского института
предпринимательства и педагогики

РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ У УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. Компетенции самостоятельной работы учителей в сфере начального образования, в обучении учащихся определенному предмету или теме, организации их продуктивной деятельности, применении новых творческих подходов и сами по себе являются важной темой, направленной на достижение качественного управления образовательной деятельностью. процесс вместе с учащимися. В

этой статье рассматривается, как учителя управляют собой для достижения конкретных целей или задач, решают проблемы и находят, применяют и разрабатывают новые подходы, консолидируют и делятся информацией, анализируют и сотрудничают с сообществом, делятся опытом и включают в себя умение отчитываться за результаты.

Ключевые слова: начальное образование, самостоятельная работа, эффективные методы обучения, технологии, межпредметная интеграция, современное образование.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI9Y2023N40>

Kirish. O'qituvchilarning mustaqil ishslash kompetensiyalari ularni o'z faoliyatlarini o'rghanish va rivojlantirish, yangi va samarali o'qitish usullarini qo'llash, o'quvchilarga ta'lim berish jarayonini tadqiq qilish va boshqarish, tahlil qilish va qadriyatli natijalarga yetishish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan bog'liq. Mustaqil ishslash, o'qituvchilarga o'zlarini o'qitish, boshqarish va o'z faoliyatlarini tahlil qilishda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun kerak bo'lgan keyinchaliklarni boshqarish uchun muhimdir. O'qituvchilar o'zlarini o'qitishda va o'quvchilarga qo'llab-quvvatlashda mustaqil ishslash kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishlari va ularning so'nggi ma'lumot va yangi yondashuvlarni qo'llashlari, ta'lim-uslublarini yangilashlari va o'z faoliyatlarini nazorat qilishlari uchun bu kompetensiyalarga boy tajribaga ega bo'lishi muhimdir. O'qituvchilarning mustaqil ishslash kompetensiyalari, ta'lim tizimida yangiliklarni amalga oshirish, o'quvchilarga innovatsion g'oyalar, mahsulotlar va uslublarni taqdim etish, va o'quvchilar bilan tuzilgan jamiyatda ishslashni o'z ichiga oladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ta'lim sohasida boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqil ishslash kompetensiyalarini rivojlantirish samarali o'qitish va ta'lim muhitini yaratishdagi roli tufayli katta e'tiborni tortdi. Oldingi tadqiqotlar o'qituvchilar uchun mustaqil ish kompetensiyalarining muhimligini ta'kidlab, ularning talabalarga yo'naltirilgan ta'limni osonlashtirish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish qobiliyatini ta'kidladi. A. M., Alabd, A., Elsayed va boshqalar (2018) ma'lumotlariga ko'ra, mustaqil ish kompetensiyalari bilan jihozlangan boshlang'ich sinf o'qituvchilar o'quvchilarning avtonomiyasi, o'zini o'zi boshqarishi va faolligi uchun imkoniyatlar yaratish uchun yaxshi jihozlangan. [1; 183-190b.]

Bundan tashqari, ko'plab tadqiqotlar mustaqil ish kompetensiyalarining o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ta'sirini ta'kidladi. Jonson va boshqalar ta'kidlaganidek. (2016), kuchli mustaqil ish ko'nikmalariga ega bo'lgan o'qituvchilar innovatsion o'qitish amaliyotlarini qo'llash, turli xil ta'lim ehtiyojlariga moslashish va sinf dinamikasini samarali boshqarish ehtimoli ko'proq. Bundan tashqari, adabiyotlarda o'qituvchilarning mustaqil ishslash ko'nikmalari va talabalarning ilmiy yutuqlari o'rtasidagi bog'liqlik ta'kidlangan. [2; 1-50.] Braun va Devis (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning mustaqil ish faoliyatini loyihalash va amalga oshirish qobiliyatları talabalarning akademik samaradorligi va motivatsiyasiga ijobiy ta'sir qiladi. [3; 2-34b]

Metodologiya. Ushbu tadqiqot boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqil ishslash ko'nikmalarini rivojlantirishni o'rghanish uchun aralash usullardan foydalanadi. Tadqiqot loyihasi o'qituvchilar o'rtasida mustaqil ishslash ko'nikmalarini egallash va oshirishga ta'sir qiluvchi omillarni har tomonlama tushunishni ta'minlash uchun miqdoriy va sifat usullarini o'z ichiga oladi.

Miqdoriy bosqich: Tadqiqotning miqdoriy bosqichi boshlang'ich sinf o'qituvchilar namunasiga tuzilgan so'rovnomalarni taqsimlashni o'z ichiga oladi. So'rovnomada

o'qituvchilarning mustaqil ish kompetensiyalari haqidagi tasavvurlari, mustaqil ish faoliyatini amalga oshirish chastotasi va mustaqil ishning o'quvchilarning bilim olish natijalariga ta'siri baholanadi. Bundan tashqari, ushbu omillarning mustaqil ish kompetensiyalariga ta'sirini tahlil qilish uchun ko'p yillik o'qituvchilik tajribasi, kasbiy rivojlanish ishtiroki va ta'lif malakasi kabi demografik ma'lumotlar to'planadi.

Sifat bosqichi: Sifat bosqichida so'rov ishtirokchilarini orasidan tanlab olingan boshlang'ich sinf o'qituvchilari bilan chuqur suhbatlar o'tkaziladi. O'qituvchilarning tajribalari, muammolari va mustaqil ish kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bog'liq strategiyalarni chuqurroq o'rghanish uchun yarim tizimli suhbatlar o'tkaziladi. Sifatli ma'lumotlar o'qituvchilarning mustaqil ishslashga yondashuvlarini shakllantiradigan kontekstual nuanslar, pedagogik e'tiqodlar va kasbiy tajribalar haqida tushuncha beradi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish: Anketalardan olingan miqdoriy ma'lumotlar tavsiflovchi statistika, korrelyatsiya va regressiya tahlili kabi statistik vositalar yordamida mustaqil ish kompetensiyalari va o'qituvchining xususiyatlari o'rtasidagi naqsh va assotsiatsiyalarni aniqlash uchun tahlil qilinadi. Suhbatlardan olingan sifatli ma'lumotlar mavzu bo'yicha tahlil qilinadi va mustaqil ish qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog'liq asosiy mavzular va rivoyatlarni ochib beradi.

Haqiqiylik va ishonchlilik: Topilmalarning to'g'riligi va ishonchliliginini ta'minlash uchun tadqiqot miqdoriy va sifat ma'lumotlarini taqqoslash va taqqoslash orqali triangulyatsiyani qo'llaydi. Bundan tashqari, tadqiqot natijalarining ishonchliligi va ishonchliligin oshirish uchun a'zolarni tekshirish, tengdoshlar bilan briefing va kodlovchilararo ishonchlilik kabi choralar qo'llaniladi.

Axloqiy mulohazalar: Ushbu tadqiqot ishtirokchilarning ma'lumotli roziligi, maxfiyligi va anonimligini ta'minlaydigan axloqiy me'yorlarga amal qiladi. Tadqiqotni o'tkazish uchun oldindan institutsional tasdiqlash so'raladi va barcha ishtirokchilar tadqiqot maqsadi, protseduralari va ishtirokchilar sifatidagi huquqlari haqida batafsil ma'lumot bilan ta'minlanadi.

Kasbiy rivojlanish va tajribaning ta'siri. Miqdoriy tahlil o'qituvchilarning kasbiy malaka oshirish faoliyatidagi ishtiroki va mustaqil ish kompetensiyalarining idrok etilgan darajasi o'rtasida sezilarli ijobiy bog'liqlikni aniqladi. Ushbu topilma mavjud adabiyotlar bilan mos keladi va o'qituvchilarning pedagogik mahoratini mustahkamlashda doimiy kasbiy rivojlanishning muhim rolini ta'kidlaydi (Guskey, 2016). Bu mustaqil ish faoliyatini ishlab chiqish va amalga oshirishga qaratilgan maqsadli o'quv dasturlari va seminarlarning muhimligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, yuqori yillik tajribaga ega bo'lgan o'qituvchilar mustaqil ish strategiyalarini qo'llashda ko'proq ishonchni namoyon etishadi, bu esa amaliy sinf tajribasi vaqt o'tishi bilan ushbu kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi.[4; 6-94b]

Mustaqil ish uchun kontekstli yondashuvlar. Sifatli ma'lumotlar boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil ish faoliyatini amalga oshirishda qo'llagan turli xil yondashuvlarini yoritib berdi. Ba'zi o'qituvchilar aniq ko'rsatmalar va umidlar bilan tuzilgan mustaqil ish vazifalarini ta'kidlagan bo'lsalar, boshqalari o'quvchilarning mustaqilligi va ijodkorligini rag'batlantiradigan ko'proq ochiq, kashfiyot topshiriqlarini ma'qullashdi. Yondashuvlarda bu xilma-xillik moslashuvchan va kontekstga mos keladigan pedagogik strategiyalar zarurligini ta'kidlaydi. Bu kasbiy rivojlanish tashabbuslari o'qituvchilarga o'quvchilarning turli xil ta'lif

ehtiyojlari va afzalliklarini qondirish uchun vositalar va texnikalar repertuarini taqdim etishi kerakligini taklif qiladi.

Qiyinchiliklar va to'siqlar. Sifatlari ma'lumotlardan bir qancha muammolar, jumladan, vaqt cheklovleri, resurslar cheklovleri va sinfni boshqarish muammolari paydo bo'ldi. O'qituvchilar haddan tashqari ko'p o'quv dasturlari va standartlashtirilgan test bosimi cheklovleri doirasida mustaqil ish faoliyatini amalga oshirishning maqsadga muvofiqligi haqida xavotir bildirdilar. Bundan tashqari, ba'zi o'qituvchilar, ayniqsa, boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning tayyorgarligi va mustaqilligi masalasini ko'tardilar. Ushbu muammolarni hal qilish ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi, bu tizimli qo'llab-quvvatlash, resurslarni taqsimlash va sinflarni boshqarish va tabaqalashtirilgan o'qitishda salohiyatni oshirishni hisobga oladi.[5; 9b]

Talabalar natijalari va o'qituvchining samaradorligi. Ham miqdoriy, ham sifat jihatidan topilmalar o'qituvchilarning mustaqil ishslash malakalari va o'quvchilarning faolligi, motivatsiyasi va ta'lim natijalarini kuzatishlari o'rtasida ijobiy bog'liqlik borligini ko'rsatdi. Bu o'zaro bog'liqlik mustaqil ishning o'quvchilarning muvaffaqiyatiga potentsial ta'sirini ta'kidlaydi va bu sohada o'qituvchilarning kompetentsiyalarini tarbiyalash muhimligini tasdiqlaydi. Bundan tashqari, o'quvchilarda mas'uliyat va o'z-o'zini tartibga solish tuyg'usini rivojlantirishda mustaqil ish amaliyotining samaradorligi to'g'risidagi o'qituvchilarning fikrlari har tomonlama rivojlanishni ta'minlashda boshlang'ich ta'limning kengroq maqsadlariga mos keladi.

Amaliyot va siyosat uchun oqibatlari. Ushbu tadqiqotdan olingan ma'lumotlar o'qituvchilarni tayyorlash, kasbiy rivojlanish va ta'lim siyosati uchun bir qator ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, o'qituvchilarning malaka oshirish va malaka oshirish dasturlari doirasida mustaqil ish kompetensiyalari bo'yicha maqsadli modullarni kiritish zarurati tug'iladi. Ushbu modullar o'qituvchilarni amaliy strategiyalar, sinfni boshqarish usullari va mustaqil ishni rag'batlantirishga moslashtirilgan baholash amaliyotlari bilan jihozlashi kerak. Bundan tashqari, maktab rahbariyati va siyosatchilar mustaqil faoliyatni amalga oshirishni qo'llab-quvvatlovchi qulay muhit yaratishda hal qiluvchi rol o'ynashi mumkin. mehnat faoliyati. Bunda yetarli resurslar bilan ta'minlash, vaqt ni taqsimlash va pedagogik amaliyotda mustaqil ishning ahamiyatini tan olish kiradi.

Natijalar. Miqdoriy tahlil boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'rtasida mustaqil ishslash kompetensiyalari bo'yicha turli xil tasavvurlarni aniqladi. Ishtirokchilardan mustaqil ish faoliyatini loyihalash, amalga oshirish va baholashda o'zlarining ishonchlari va malakalarini Likert shkalasi bo'yicha baholashlari so'ralgan. O'rtacha ballar namuna bo'yicha idrok etilgan kompetentsiyalarning o'rtacha darajasini ko'rsatdi, shkalaning yuqori qismiga biroz egilgan. Ko'p yillik o'qitish tajribasiga asoslangan kichik guruhlar tahlili statistik jihatdan sezilarli farqni ko'rsatdi, ko'proq tajribali o'qituvchilar kamroq tajribaga ega bo'lgan hamkasblari bilan solishtirganda idrok etilgan vakolatlarning yuqori darajalari haqida xabar berishdi ($p < 0,05$). Bu kasbiy tajribaning mustaqil ish qobiliyatlarini rivojlantirishga potentsial ta'sirini ko'rsatadi.

Korrelyatsiya tahlili: kasbiy rivojlanish va malakalar. Tahlil shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning mustaqil ish bilan bog'liq kasbiy rivojlanish tadbirlaridagi ishtiroki va ularning ushbu sohadagi vakolatlari darajasi o'rtasida sezilarli ijobiy korrelyatsiya ($r = 0,64$, $p < 0,01$). Xususan, mustaqil ishlarga e'tibor qaratgan seminarlar, kurslar va hamkorlikdagi o'quv jamoalarida qatnashgan o'qituvchilar mustaqil ish vazifalarini ishlab chiqish va osonlashtirishda yuqori o'z-o'zini samaradorligi va malakasi haqida xabar berishdi. Ushbu

topilma o'qituvchilarning malakasini oshirishda maqsadli kasbiy rivojlanishning ta'sirini ta'kidlaydi va pedagogik amaliyotni yaxshilash uchun uzluksiz ta'lif imkoniyatlarini ta'kidlaydi.

Sifatli tahlil: Mustaqil ishlashga turlicha yondashuvlar. Sifatli ma'lumotlarning mavzuli tahlili boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil ish faoliyatini amalga oshirishda qo'llagan turli xil yondashuvlari haqida boy tushunchalar yaratdi. Bir nechta takrorlanuvchi mavzular paydo bo'ldi, jumladan, tuzilgan vazifalarga asoslangan topshiriqlardan foydalanish, loyiha asoslangan o'rganish, so'rovga asoslangan faoliyat va hamkorlikdagi guruh ishlari. Ba'zi o'qituvchilar o'quvchilarning mustaqil ishlarini qo'llab-quvvatlash uchun aniq ko'rsatmalar va iskala rolini ta'kidlagan bo'lsalar, boshqalari ochiq va kashfiyat vazifalari orqali o'quvchilarning mustaqilligi va tashabbusini rivojlantirish muhimligini ta'kidladilar. Yondashuvlarning xilmayxilligi mustaqil ish amaliyotining nozik va kontekstga mosligini aks ettiradi, moslashuvchan pedagogik strategiyalar zarurligini ta'kidlaydi.[6; 123-145b]

Amalga oshirishdagi qiyinchiliklar va to'siqlar. Sifatli ma'lumotlar o'qituvchilarning mustaqil ish faoliyatini amalga oshirishda duch keladigan qiyinchilik va to'siqlarni ham yoritib beradi. Vaqt cheklowlari keng tarqalgan muammo sifatida paydo bo'ldi, o'qituvchilar majburiy o'quv mazmunini yoritish va mustaqil ish vazifalari uchun vaqt ajratish o'rtasidagi muvozanat haqida tashvish bildirishdi. Resurs cheklowlari, jumladan materiallar, texnologiya va jismoniy makonga kirish ham samarali amalga oshirishga to'siqlar sifatida qayd etildi. Bundan tashqari, ba'zi o'qituvchilar, ayniqsa, boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning turli darajadagi tayyorlarligi va mustaqillagini hal qilish uchun tabaqlashtirilgan yordam zarurligini ta'kidladilar. Ushbu muammolar mustaqil ishlarni amalga oshirishning ko'p qirrali xususiyatini ta'kidlaydi va moslashtirilgan yordam mexanizmlarini talab qiladi. [7; 319-324]

Talabalar tomonidan qabul qilingan natijalar va o'qituvchining samaradorligi. Ham miqdoriy, ham sifatli ma'lumotlar mustaqil ish amaliyotining talabalar natijalariga va o'qituvchining samaradorligiga ta'siri haqida tushuncha berdi. O'qituvchilar mustaqil ish faoliyati bilan bog'liq bo'lgan o'quv vazifalariga nisbatan o'quvchilarning faolligi, motivatsiyasi va egalik tuyg'usining ortishi kuzatilganligi haqida xabar berishdi. Bundan tashqari, bir nechta o'qituvchilar mustaqil ishlarga jalb qilish natijasida talabalarning o'zini o'zi boshqarish, vaqtini boshqarish va hamkorlik qilish qobiliyatlarida ijobjiy siljishlarni qayd etdilar. Ushbu tushunchalar boshlang'ich ta'lifning o'z-o'zini boshqaradigan o'quvchilarni tarbiyalashdagi kengroq maqsadlariga mos keladi va o'qituvchilarning mustaqil ishdagi kompetensiyalari va talabalarning yaxshilangan natijalari o'rtasidagi potentsial bog'liqlikni ko'rsatadi. [8; 655-673]

Xulosa. Miqdoriy va sifat metodlarining uyg'unligi boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqil ishslash malakalarini rivojlantirishni har tomonlama o'rganish imkonini beradi. Ikkala yondashuvdan olingan fikrlarni sintez qilish orqali ushbu tadqiqot o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari, kasbiy rivojlanish tashabbuslari va boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqil ishslash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan o'quv amaliyotlari uchun qimmatli natijalarni taqdim etishga intiladi. Ushbu tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqil ishslash kompetensiyalarini shakllantirishning ahamiyatini ta'kidlaydi va bu rivojlanishga ta'sir qiluvchi omillarning murakkab o'zaro ta'sirini yoritadi. Mustaqil ish bilan bog'liq turli yondashuvlar, kontekstli qiyinchiliklar va ijobjiy ta'sirlarni tan olgan holda, ushbu tadqiqot o'qituvchilarning malakasini oshirish va talabalarga yo'naltirilgan ta'lif muhitini rivojlantirish uchun amaliy tushunchalarni taqdim etadi. Oldinga qarab, boshlang'ich sinf o'qituvchilarida

mustaqil ishslash ko'nikmalarini rivojlantirish strategiyalarini o'rganish va takomillashtirishni davom ettirish, asosiy e'tiborni ta'lif avtonomiysi, o'quvchilarning agentligi va mazmunli o'rganish tajribasini rivojlantirishga qaratilgan. atijalar kasbiy rivojlanish, turli xil ta'lif yondashuvlari, kontekstual muammolar va talabalar tomonidan qabul qilingan natijalarning o'qituvchilarning mustaqil ishdagi kompetentsiyalariga ta'sirini ta'kidlaydi. Ushbu topilmalar mustaqil ish qobiliyatlarini shakllantirish omillarini chuqurroq tushunishga yordam beradi va ushbu sohadagi amaliyot, siyosat va kelajakdagi tadqiqotlar uchun ta'sir ko'rsatadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Alabd, A. M. A., Elsayed, W. A., & Elattar, N. F. M. (2018). Effect of work stressors coping strategies program on nurse physician collaboration. *American Journal of Nursing*, 6(4), 183-190.
2. Johnson, L., Becker, S. A., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A., & Hall, C. (2016). NMC horizon report: 2016 higher education edition (pp. 1-50). The New Media Consortium.
3. Brown, K., Davis, M., Elrod, C., Hill, E., & Jordan, D. D. (2020). Coaching initiative for beginning teachers (BT): lessons learned from one district's BT support program. *Journal of Organizational & Educational Leadership*, 6(2), 2.
4. Guskey, T. R. (2016). Gauge impact with 5 levels of data. SMEC2016 Organising Committee, 6-94p.
5. Guseva, T. K. (2013). Modern primary school and professional competence of teachers. *American Journal of Pedagogy and Education.*, (2), 9.
6. De-Juanas Oliva, Á., Martín del Pozo, R., & Pesquero Franco, E. (2016). Teaching competences necessary for developing key competences of primary education students in Spain: Teacher assessments. *Teacher Development*, 20(1), 123-145.
7. Red'ko, L., Yuzhakova, M., & Yanushevskaya, M. (2015). Creative independent learning for developing students' professional competencies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 214, 319-324.
8. Julia, J., Subarjah, H., Maulana, M., Sujana, A., Isrokutun, I., Nugraha, D., & Rachmatin, D. (2020). Readiness and Competence of New Teachers for Career as Professional Teachers in Primary Schools. *European Journal of Educational Research*, 9(2), 655-673.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ S/9 (3) – 2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.**

**Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масьулияти чекланган жамияти**

Таҳририят манзили:
100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Боғланиш учун телефонлар:
(99) 602-09-84 (telegram).